

ובאין ושורפין אותו בקדושה, במקום קדוש בעזרה, לפי שהוא אסור בהנאה.

שנאמר [במדבר כח] "בקדש הסך נסך שכר לה". וכפי שיבואר להלן.

מט-ב ודרשינן: כשם שניסוכו בקדושה — כך שריפתו בקדושה.

מאי משמע? כיצד למדנו מכאן דין שריפה בקדושה ביין שנשאר בשיתין?

אמר רבינא: אתיא בגזירה שוה "קדש קדש".

כתיב הכא [במדבר כח] בנסך יין "בקדש הסך נסך".

וכתיב התם [שמות כט] "ושרפת את הנותר באש, לא יאכל כי קדש הוא".

והוינן בה: כמאן אזלא הא דתנן: נסכים, בתחילה, לפני ניסוכם, מועלין בהן.

אבל משירדו לשיתין — אין מועלין בהן היות ואין בהם עוד צורך גבוה.

לימא רבי אלעזר בר צדוק היא. שלדבריו היתה הריצפה בתחתית השיתין מרוצפת, והיה נשאר בה יין קרוש של הנסכים.

דאי רבנן — לא היה כלל יין לשרוף, כי הא נחתו להו, ירדו להם הנסכים, לתהום!

ומשנינן: אפילו תימא רבנן היא. ומדובר בדאי קלט, אם אירע שנקלט היין בתוך כלי, שהונח בתוך השיתין.

ואיכא דאמרי: לימא משנתנו, האומרת

משעה שירדו לשיתין אין מועלין בהם, רבנן היא ולא רבי אלעזר בר צדוק.

דאי רבי אלעזר — אכתי בקדושתיהו קיימי, שהרי הוא מחייבן בשריפה!

ומשנינן: אפילו תימא רבי אלעזר היא, בכל זאת לא מועלים בהם, היות ואין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו. וכאן הרי נעשה עיקר מצותו בניסוך, והשריפה של היין לאחר מכן אינה מעיקר המצוה, ולכן אין מועלין משעת הניסוך.

אמר ריש לקיש: בזמן שמנסכין יין על גבי מזבח פוקקין את השיתין, שמניחים פקק בנקב שבראש המזבח, כדי שיראה היין עליו "כגרון מלא ושבע" [לשון רש"י], לקיום מה שנאמר "בקדש הסך נסך שכר לה".

מאי משמע? כיצד משמע מפסוק זה שיש להראות כאילו המזבח מלא ושבע?

אמר רב פפא: "שכר" הוא לשון שתיה, לשון שביעה, לשון שכרות.

אמר רב פפא, שמע מינה: כי שבע איניש חמרא, אדם שנהיה שבע משתיית היין, לא ממילוי כרסו הוא שבע, אלא מגרונו, משתיית לגימות גסות, המשביעות את תאות גרונו, הוא שבע.

אמר רבא: צורבא מרבנן תלמיד חכם דלא נפישא ליה חמרא שאין לו יין רב — לינמע גמועי לייך שבידו בלגימות גסות, ובכך ירווה אותו.

רבא, אכסא דברכתא — אגמע גמועי, גמע את היין של כוס הברכה בלגימות גסות כדי להראות את חביבות המצוה.

והלא דברים קל וחומר: ומה הוצאת המת והכנסת כלה שהם דברים שדרכן לעשותן בפרהסיא — אמורה תורה הצנע בהם לכת.

דברים שדרכן לעשותן בצנעא, כמו מתן צדקה, שיש להסתיר את הנתינה לעני כדי שלא יבוש בה, וכמו כן דברי תורה — על אחת כמה וכמה שיש לנהוג בהם בצניעות.

אמר רבי אלעזר: גדול העושה צדקה יותר מהמקריב כל הקרבנות.

שנאמר [משלי כא] "עשה צדקה ומשפט — נבחר לה' מזבח".

ואמר רבי אלעזר: גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה.

שנאמר [הושע י] "זרעו לכם לצדקה, וקצרו לפי חסד".

והרי קציר עדיף משעת הזריעה: כי אם אדם זורע — ספק אוכל ספק אינו אוכל.

אבל כאשר אדם קוצר — ודאי אוכל.

ואמר רבי אלעזר: אין צדקה משתלמת לפי סכום הנתינה, אלא לפי מעשה החסד שבה, כגון הטירחה, ונתינת שימת הלב לדאוג לעני שלא יאבד את ממונו.

שנאמר "זרעו לכם לצדקה, וקצרו לפי חסד". וכאמור, שקציר עדיף על זריעה.

תנו רבנן: בשלשה דברים גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה,

צדקה — בממונו, גמילות חסדים — בין בגופו בין בממונו.

דרש רבא: מאי דכתיב [שיר השירים ז] "מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב".

"מה יפו פעמותיהן של ישראל בנעלים" — בשעה שעולין לרגל.

בת נדיב — בתו אומתו של אברהם אבינו, שנקרא נדיב, היות ונדב לכו להכיר את בוראו [רש"י].

שנאמר [תהלים מז] "נדיבי עמים נאספו, עם אלהי אברהם".

וכי הוא רק אלהי אברהם, ולא אלהי יצחק ויעקב:

אלא הוא נקרא אלהי אברהם משום שהיה תחילה לגרים. שהיה הראשון שנדבו לכו להתגיר.

תנא דבי רב ענן: מאי דכתיב [שיר השירים ז] "המוקי ירכיך".

למה נמשלו דברי תורה כירך —

לומר לך: מה ירך בפתר — אף דברי תורה נלמדים בפתר, במקום צנוע, בלי גאווה. ולא במקום גבוה או בשוק.

והיינו דאמר רבי אלעזר: מאי דכתיב [מיכה ו] "הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך — כי אם עשות משפט, ואהבת חסד, והצנע לכת עם אלהיך".

עשות משפט — זה הדין.

ואהבת חסד — זו גמילות חסדים.

והצנע לכת עם אלהיך — זו הוצאת המת והכנסת כלה לחופה. [עיי' בשני הפירושים של רש"י]

צדקה — לעניים, גמילות חסדים — בין לעניים
בין לעשירים.

צדקה — לחיים, גמילות חסדים — בין לחיים
בין למתים.

ואמר רבי אלעזר: כל העושה צדקה ומשפט
— כאילו מילא כל העולם כולו חסד. שנאמר
[תהלים לג] "אוהב צדקה ומשפט — חסד
ה' מלאה הארץ".

שמא תאמר כל הבא לקפוץ ליתן צדקה
קופץ וזוכה ליתן לעניים הגונים?

תלמוד לומר [תהלים לו] "מה יקר חסדך
אלהים".

יכול אף ירא שמים כן, שגם הוא אינו זוכה
ליתן צדקה לעניים הגונים?

תלמוד לומר [תהלים קג] "וחסד ה' מעולם
ועד עולם על יראיו".

אמר רבי הונא בר פפא: כל אדם שיש עליו
חן — בידוע שהוא ירא שמים.

שנאמר "חסד ה' מעולם ועד עולם על
יראיו".

ואמר רבי אלעזר: מאי דכתיב [משלי לא]
"פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה".

וכי יש תורה של חסד, ויש תורה שאינה של
חסד?

אלא: תורה לשמה — זו היא תורה של חסד.

שלא לשמה — זו היא תורה שאינה של חסד.

איכא דאמרי:

הלומד תורה כדי ללמדה — זו היא תורה של
חסד,

שלא ללמדה — זו היא תורה שאינה של חסד.

שנינו במשנה: כמעשהו של ניסוך המים
בחול כך מעשהו בשבת. אלא שהיה ממלא
בערב שבת חבית של זהב שאינה מקודשת.

והוינן בה: ואמאי ממלא בחבית שאינה
מקודשת?

נייתי, ימלא את המים בחבית מקודשת
מערב שבת, ויניחה שם עד לכוקר, ואז
ינסכו את המים מתוך החבית המקודשת!

והניחה הגמרא עתה שאין המים נפסלים
ב"לינה", למרות שהונחו בכלי שרת, ולמרות
שכל דבר המתקדש בקדושת כלי שרת נפסל
בלינה.

וטעמו של דבר, מחמת אחד מהטעמים
הבאים:

או משום שאין כלי שרת מקדש את מה
שהונח בו בקדושת הגוף אלא אם כן הוא
הונח בו על דעת לקדשו. ולכן, אם יניחו את
המים בכלי שרת בלא כונה לקדשם הם לא
יתקדשו, וממילא לא יפסלו בלינה.

או משום שאין כלי שרת מקדשים אלא אם
יש בדבר המתקדש את השיעור הראוי
לקידוש, ולא יותר.

וכאן היו ממלאים את החבית מים בשיעור
הגדול משלושה לוגין, שהוא שיעור המים
המתנסכים על גבי המזבח, ולכן לא קדשו
המים.

אמר תירץ זעירי: קסבר התנא של משנתנו

כי:

א. אין שיעור למים, ואפשר לנסך יותר משלושה לוגים, ולכן מתקדשים המים אפילו אם יש בהם יותר משלושה לוגים.

ב. וכלי שרת מקדשין גם שלא מדעת!

א-ג ולכן, אי מייתי אם יביאום למים בחבית מקודשת, יתקדשו המים בקדושת הגוף, וכמו אימורי קרבן המתקדשים בקדושת הגוף כאשר שמים אותם בכלי שרת. ובהיותם קדושים קדושת הגוף — איפסילו להו בלינה, כשיעבור עליהם ליל שבת.

ובבוקר יום השבת, בעת שצריך לנסך את המים, הם יהיו פסולים מלנסך אותם מחמת פסול "לינה".

חזקיה אמר: הדין הראשון, שאין שיעור למים, אכן מוכח ממשנתנו. כי אם היה שיעור למים, היה אפשר למלאות אותם בחבית מקודשת, בשיעור הגדול משלושה לוגים, והמים לא היו מתקדשים וממילא לא נפסלים בלינה.

אך את הדין השני, שכלי שרת מקדשין שלא מדעת, אין להוכיח ממשנתנו.

כי אפשר לומר שכלי שרת אין מקדשין אלא מדעת. ואכן אין המים מתקדשים, היות ואינו חושב לקדשם, וממילא אינם נפסלים בלינה.

ומה שלא שאבו את המים בחבית מקודשת זה מחמת גזירה, שמא יטעו אנשים, ויאמרו שהמים הללו שבחבית — לדעת נתקדשו. וכאשר יראו שמנסכים אותם על המזבח יבואו לכלל מכשול, שיחשבו כי אין פסול לינה נוהג בנסכים.

אמר רבי ינאי אמר רבי זירא: אפילו תימא יש שיעור למים, וכלי שרת אין מקדשין אלא מדעת, יצא מכשול אם ימלאו חבית של מים, אפילו ימלאונה בשיעור גדול מהשיעור שצריך לנסך בו.

תזירה — שמא יאמרו הרואים את מילוי החבית במים: לצורך קידוש ידים ורגלים של הכהנים מלאן, את המים, לחבית.

וכיון שאין שיעור למי קידוש ידים ורגליים, הרי הכלי ראוי להם, ומקדשם. וכשיראו לאחר מכן שמנסכים מהמים הללו שבחבית על המזבח, יטעו לומר שאין פסול לינה בנסכים.

והם לא ידעו שלצורך נסכים מלאום, ואין המים מתקדשים היות והם יותר מהשיעור].

שנינו במשנה: נשפכה או נתגלתה החבית, נפסלו המים מלנסך.

והוינן בה: ואמאי נפסלו המים כאשר התגלתה החבית?

והרי כל החשש הוא שמא שתה נחש מהמים, והקיא בהם את ארסו, ונמצא שאין בשלשת הלוגים מים כשיעור, היות ומעורב בהם גם ארס הנחש.

ואם כן, ליעבר, יעבירו את המים במסנת, ואם יש בהם ארס הנחש יסונן הארס, ויהיה שיעור מלא במים! ?

לימא מתניתין דלא כרבי נחמיה, האומר שאין לחוש במשקה מסונן לארס הנחש.